
”SOITETAAN NOIN NIIN KUIN QUASI”

Nuotinluvun ja prima vistan opettamisesta pianonsoitossa

Minna Vainio

Opinnäytetyö

Ammattikorkeakoulututkinto

Koulutusala Kulttuuriala			
Koulutusohjelma Musiikin koulutusohjelma			
Työn tekijä Minna Vainio			
Työn nimi ”Soitetaan noin niin kuin quasi”. Nuotinluvun ja prima vistan opettamisesta pianonsoitossa.			
Työn muoto tutkielma			
Päiväys	19.2.2014	Sivumäärä/Liitteet	33/2
Ohjaaja(t) Kirsti Huttunen ja Mikko Toivanen			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Kuopion konservatorio			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä opinnäytetyössä tutkittiin, miten nuotinlukua ja prima vista -soittoa kannattaisi opettaa pianotunneilla opintojen alkuvaiheessa olevalle oppilaalle. Tutkimustyön pohjaksi laadittiin kysymyslomake, johon pyydettiin kuutta pianonsoiton opettajaa vastaamaan haastattelun muodossa. Opinnäytetyön tekemisessä hyödynnettiin myös kirjallisuutta ja internetiä sekä kirjoittajan omia kokemuksia ja havaintoja.</p> <p>Aihetta lähestyttiin tutkimalla, mitä prima vista -soitto tarkoittaa ja mitä nuotinlukuun liittyy. Aiheeseen syvennyttiin pohtimalla kirjoittajan omia kokemuksia ja miettimällä haastattelukysymyksiä. Haastattelut toteutettiin talven 2012 - 2013 aikana. Yhteenvedossa esitellään haastatteluista ja omista havainnoista esille tulleet tärkeimmät asiat. Tärkeiksi prima vista -taitoa harjoittaviksi tekijöiksi näyttivät osoittautuvan motivaatio, laaja ohjelmisto sekä tarkoituksenmukainen työskentelytapa. Lisäksi todettiin, ettei virheitä tarvitse pelätä, tietty suurpiirteisyys on prima vista -soitossa hyväksyttävää.</p> <p>Aihe oli kirjoittajasta tärkeä ja mielenkiintoinen jo ennen opinnäytetyön aloittamista ja siitä tuli työn edetessä hyvin läheinen. Kirjoittaja koki, että tutkimustyö antoi eväitä omaan opetustyöhön ja haastoi pohtimaan aiempaa tarkemmin näkemäänsä ja kuulemaansa.</p>			
Avainsanat nuotinluku, prima vista, soittaminen -- opetus, piano			

Field of Study Culture			
Degree Programme Degree Programme in Music			
Author(s) Minna Vainio			
Title of Thesis "Playing quasi". About teaching note reading and sight-reading in piano playing.			
Form of Thesis Research			
Date	19.2.2014	Pages/Appendices	33/2
Supervisor(s) Kirsti Huttunen ja Mikko Toivanen			
Project/Partners Kuopio Conservatory			
<p>Abstract</p> <p>In this thesis I studied how the note reading and sight-reading playing should be taught in piano lessons to a beginner. The research was made with the help of a questionnaire, in which six piano teachers were interviewed. Literature, internet and author's own experiences and observations were also used.</p> <p>The subject was approached by examining what sight-reading playing means and what note reading includes. More profound research was made by reflecting on the author's own experiences and thinking over the interview questions. The interviews were carried out in the winter 2012-2013. The most important things which came up in the interviews and my own experiences are presented in the summary. Motivation, a large repertoire and an appropriate way of working appeared to be the important factors which help to practice sight-reading skills. In addition, it was found that there is no need to worry about errors: in sight-reading playing it is acceptable to be approximate.</p> <p>The author considered the subject important and interesting even before starting the thesis, and it became very close to her heart when the work progressed. The author felt that the research gave tools into teaching work and challenged to reflect more what to see and hear.</p>			
<p>Keywords note reading, sight-reading , music teaching, piano</p>			

Sisällys

1	JOHDANTO	7
2	NUOTINLUKU JA PRIMA VISTA -SOITTO	9
2.1	Nuotinlukutaito.....	9
2.2	Prima vista -soitto.....	10
3	EMPIIRINEN TUTKIMUS	12
3.1	Tutkimusasetelma ja valmistelut.....	12
3.2	Omat kokemukset sekä oppilaana että opettajana.....	12
3.3	Haastateltavien esittelyt.....	14
3.4	Haastattelut.....	16
3.4.1	Haastattelukysymysten valinta.....	16
3.4.2	Kuopion Konservatorion opettajien haastattelut.....	17
3.4.2.a	Opetusmetodin valinta.....	17
3.4.2.b	Pianokoulut.....	19
3.4.2.c	Nuotinlukutaitoon vaikuttavat tekijät.....	21
3.4.2.d	Korvakuulolta soitto.....	23
3.4.2.e	Kauanko menee aikaa sujuvan nuotinluvun oppimiseen? ..	24
3.4.3	Irina Zahharenkovan haastattelu:.....	24
3.4.3.a	Kuinka opit/ kuinka sinua opetettiin lukemaan nuotteja?	24
3.4.3.b	Luitko lapsena paljon kirjoja? Luetko nykyään?.....	25
3.4.3.c	Minkä tekijöiden uskot vaikuttavan ns. ”helppoon” nuotinluvun oppimiseen? Onko niitä?.....	25
3.4.3.d	Miten hahmotat nuottitekstiä?.....	25
3.4.3.e	Mitä teet, kun saat uuden kappaleen eteesi? Miten lähdet työstämään sitä?.....	25
3.4.3.f	Miten pidät yllä prima vista -taitoasi?.....	25
3.4.4	Väitteet.....	26
3.4.4.a	Sujuva nuotinlukutaito motivoi oppilasta harjoittelemaan enemmän.....	26
3.4.4.b	Ne, joilla on vaikeuksia nuotinluvussa, keskeyttävät useammin pianonsoiton opiskelun.....	26
3.4.4.c	Improvisointi ja korvakuulolta soitto.....	27
3.4.4.d	Nuotit rajoittavat musiikin tekemistä.....	28
3.4.4.e	Vapaa sana.....	28
4	YHTEENVETO	30
	LÄHTEET	32
	LIITTEET	33

1 JOHDANTO

Olen huomannut omassa opetustyössäni ja sijaisuuksia tehdessäni, että jotkut opintojensa alkuvaiheessa olevat oppilaat lukevat nuottitekstiä sujuvasti. Toisilla taas saattaa olla nuotinluvussa suuriakin vaikeuksia riippumatta siitä, kuinka monta vuotta he ovat pianoa soittaneet. Tällaisia oppilaita näyttää olevan näkemäni ja kuulemani perusteella melkein jokaisella opettajalla. Opinnäytetyöni tarkoitus on etsiä ratkaisuja nuotinluvun ongelmiin, sillä mielestäni hyvä nuotinlukutaito helpottaa soitonopiskelua ja motivoi harjoittelemaan enemmän. Ja toisaalta taas vaikeudet nuotinluvussa usein hidastavat uusien kappaleiden oppimista ja vähentävät innostusta.

Aloitin vertailemalla mielessäni näitä mielestäni keskivertoa huonommin nuotteja lukevia oppilaita. Onko olemassa jotain yhdistävää tekijää, minkä vuoksi heille on vaikeaa hahmottaa nuottitekstiä? Harjoittelun vähyyks tuli ilmi ensimmäisenä: osa oppilaista sanoi suoraan heti tunnin aluksi, etteivät ole harjoitelleet. Syitä olivat mm. koulu, muut harrastukset, sairastelu ja laiskuus. Varsinaiseksi aivopähkinäksi osoittautuivat oppilaat, jotka sanoivat harjoitelleensa, mutta soiva tulos vaikutti lähinnä huonolta prima vista -soitolta.

Yksi ongelmista näytti olevan se, että nämä oppilaat laskivat nuotteja asteittain jopa keski-c:stä yläapuviivoille. Minusta vaikutti siltä, etteivät he hahmota seuraavan nuotin suhdetta edelliseen tai ylipäätäänkään nuottikuvaa kokonaisuutena. Variaatio tästä on se, että vaikka oppilas pystyisikin nimeämään nuotteja sujuvasti, oikeiden äänten etsiminen koskettimistolta on hidasta ja hankalaa, eli silmä ei hahmota vielä nuottikuvan suhdetta pianon koskettimiin. Toinen ongelma oli se, että luetaan nuotti väärin, eli nähdään esim. f^2 g^2 :nä. Sitten joudutaan laskemaan nuotti jostain tutusta sävelestä ja varmistamaan, että se todellakin on f^2 eikä g^2 . Kuitenkin uudestaan samaan kohtaan tullessa oppilas saattaa soittaa nuotin edelleen vääränä eikä huomaa itse mitään. Oppilas myös saattaa huomata, että kyseisessä tahdissa tai fraasissa oli jotain outoa, muttei pysty paikantamaan virhettä tarkemmin. Kolmas havaitsemani ongelma on se, että oppilaan katse seilaa joka hetki nuotista käsiin ja takaisin, vaikka oppilaan taidot ja kappaleen vaikeustaso mahdollistaisivat katseen pitämisen jatkuvasti nuotissa. Tämä tulee ilmi, kun peittää oppilaan kätet esim. pitämällä paperia käsien yläpuolella ja soitto

onnistuukin melko sujuvasti. Jotkut oppilaat myös opettelevat kappaleet korvakuulolta, eivätkä katso nuottia ollenkaan. Ongelmia tulee, kun kappaleet vaikeutuvat, eikä oppilas enää kotona muista opettajan soittamaa mallia. Uskon, että nuottien opettelu on helpompaa, kun sen aloittaa yhtä aikaa soiton opiskelun kanssa, eikä opettele alussa pelkästään korvakuulolta.

Ongelmien kartoittamisen jälkeen seuraavana työvaiheena päätin haastatella joitakin pianonsoiton opettajia, jotka ovat opettaneet sekä alkeisoppilaita, että pidemmälle edistyneitä, jopa ammattiopiskelijoita. Tavoitteeni oli saada kokeneemmilta opettajilta vihjeitä, millä tavoin he opettavat nuotinlukua, mihin vaikeuksiin he itse ovat törmänneet ja miten nuottien opettamista voisi vielä kehittää.

Käsittelen tässä työssä erikseen nuotinlukua ja prima vista -taitoa, koska niitä ei yhtenevistä piirteistään huolimatta mielestäni voi täysin rinnastaa. Pohjimmiltaanhan molemmissa on kyse nuottitekstin lukemisesta ja soittamisesta. Nuotinluku tarkoittaa mielestäni kuitenkin nuottien sijainnin löytämistä klaviatuurilta. Aloitteleva pianisti voi pysyä tässä vaiheessa melko pitkäänkin ennen kuin oikeat sävelet löytyvät helposti ja suoriutus muuttuu prima vistaksi. Siinä missä nuotinlukua tapahtuu pääasiassa vasta-alkajalla, prima vista -taitoa tarvitaan kaikissa kehitysvaiheissa. Prima vista -soittotehtävään liittyy notaation ymmärtämisen (sisäistäminen ilman soittamista) lisäksi monia muitakin asioita. Soittajan pitää saada jo ensimmäisellä soittokerralla instrumentistaan esille oikeat sävelet, pysyä rytmissä ja samalla toteuttaa dynamiikkaa, fraseerausta ja muita musiikin tulkitsemiseen liittyviä asioita. Vasta-alkajan kohdalla ei kuitenkaan voida olettaa, että taidot vielä riittäisivät prima vista -tehtävää soittaessa toteuttamaan esimerkiksi dynamiikan vaihteluita.

Haastattelujen ja omien kokemusteni tueksi tutkin myös kirjallisuutta, pianonsoiton alkeisoppaita ja internetiä. Tässä opinnäytetyössä kokoan sekä omani että haastateltavieni näkemykset ja kirjallisuudesta saamani tiedon yhteen ja analysoin tuloksia. Työn sisällön kannalta arvokasta ohjausta sain Savonia-ammattikorkeakoulun pianonsoiton yliopettaja Kirsti Huttuselta.

2 NUOTINLUKU JA PRIMA VISTA -SOITTO

2.1 Nuotinlukutaito

Tässä tutkimuksessa nuotinlukutaidolla tarkoitetaan sitä prosessia, miten aloitteleva pianisti oppii hahmottamaan nuotteja ja lukemaan nuottitekstiä. Ajattelen, että nuottien oppiminen johtaa aluksi nuoteista soittamiseen ja kun taidot karttuvat, voidaan puhua jo prima vista -soitosta.

Katariina Manninen on päätenyt tutkimustyössään *Nuoteista soittamisen opetus suomalaisissa alkeispianokouluissa* siihen johtopäätökseen, että nuoteista soittamisen oppimisen avainkysymys on lapsen valmius symbolien omaksumiseen. Hänen mukaansa muita merkittäviä tekijöitä ovat mm. kuuntelun kehittäminen ja materiaalin looginen eteneminen yksinkertaisesta monimutkaisempaan.¹ Hän myös toteaa, että nuotinlukutaidon kehittyminen riippuu hyvin paljon sitä harjoittavan materiaalin selkeydestä ja johdonmukaisuudesta.² Mannisen mukaan olisi ihanteellista, jos lasten musiikillisia valmiuksia harjoitettaisiin jo leikkikouluikässä mm. liikunnan ja erilaisten leikkien avulla ennen varsinaista soitonopiskelua. Hän on tutkinut väitteensä pohjaksi amerikkalaisten pedagogien ajatuksia nuottien opettamisesta: heidän mielestään pitäisi opettaa ns. suorat symbolit (esim. voimistuen) ennen epäsuoria (nuottisymbolit), rytmit välivaiheiden kautta ja notaation pääperiaatteet ennen yksityiskohtia.³ Uskon Mannisen tarkoittavan sitä, että leikkikouluissa lapsille opetettaisiin suoria musiikkisymboleita liikkeen ja leikin avulla, jotta heillä olisi jo paljon musiikillisiä taitoja varsinaisen soitonopiskelun alkaessa.

Tutkimuksen haastatteluosuus avaa niitä työtapoja, joita kokeneet opettajat käyttävät varhaisessa vaiheessa olevan oppilaan nuotinluvun opettamisessa. Esittelen ennen haastatteluja myös oman kokemukseni pohjalta kehittämiäni ideoita nuottien opettamisen avuksi.

---

¹ Manninen 1991, 15

² Manninen 1991, 24

³ Manninen 1991, 88

2.2 Prima vista -soitto

Prima vista -termi tulee italian kielestä ja tarkoittaa *ensi näkemältä*. Kun musiikissa puhutaan prima vistasta, tarkoitetaan soittamista tai laulamista suoraan nuoteista etukäteen harjoittelematta.⁴ Perustason soittotutkintoihin kuuluu usein prima vista -tehtävä ja musiikin teorian tunneilla harjoitellaan rytmin lukemista tai melodian laulamista prima vista.

Prima vista on taito, jota voi harjoitella ja jossa voi kehittyä. Kun on oppinut lukemaan nuottitekstiä, on opeteltava huomaamaan nuottikuvasta muitakin asioita. Prima vista -tehtävän toteutusta nimittäin helpottaa, jos ymmärtää kappaleen musiikillisen rakenteen (mm. fraasit ja muoto) jo ennen soittamista, sillä usein fraasien loppuissa toistuu melko kaavamaiset kadenssit ja alun teemoja löytyy kappaleen loppupuolelta. Mielestäni hyvät prima vista -soittajat erottaa huonoista se, että hyvät soittajat pystyvät jo mainittujen asioiden lisäksi tekemään voimakkuudenvaihteluita ja ottamaan oikeissa paikoissa musiikillisia vapauksia. Ne tekevät pelkästä soittosuorituksesta vivahteikasta ja elävää musiikkia, mistä kuuntelijakin nauttii.

Marja Vuori määrittelee lisensiaatin työssään, *Prima vista -soitto visuaalisena ongelmana*, joitakin piirteitä, mitkä erottavat hyvät prima vista -soittajat huonoista. Hänen mukaansa hyvä soittaja etenee pidemmissä jaksoissa ja on visuaalisesti edellä soitetavasta kohdasta enemmän kuin huono. Pidemmissä jaksoissa etenemisen hän määrittelee soitossa ilmeneväksi jatkuvuudeksi ja visuaalisen edellä olemisen etenemiseksi tekstissä. Hyvä prima vista -soittaja myös soittaa elävämmin ja vivahteikkaammin ja tekee vähemmän virheitä. Prima vista -soittoon liittyy oleellisesti yksittäisten nuottien yhdistäminen kuvioiksi ja kuvioiden yhdistäminen johonkin musiikilliseen merkitykseen, kuten ääneen tai soittoliikkeeseen.⁵ Esimerkiksi sekvensseissä (lyhyen musiikillisen kulun tai kuvion siirtäminen eri säveltasolle⁶) hyvä prima vista -soittaja katsoo, miten kuvio rakentuu. Koska hänen tarvitsee enää seurata vaihtuvia nuotteja, hänelle jää runsaasti aikaa valmistautua jo etukäteen sekvenssin jälkeisiin tapahtumiin. Huonolla prima vista -soittajalla taas kuluu aikaa ja energiaa lukea joka ääni erikseen. Nuottiesimerkissä sekvenssi alkaa ensimmäisen tahdin puolivälistä ja päättyy kolmannen tahdin loppuun. Kuvio toistuu siis kymmenen kertaa ja laskee koko ajan alaspäin.

---

⁴ Näslund 1978, 634

⁵ Vuori 1991, 16-19

⁶ Näslund 1978, 634

Nuottiesimerkki: J.S.Bach: Preludi nro 15 G,(BWV 860) tahdit 16-19. ⁷

Rebekka Angervo on koonnut internetiin *Pianopolku*-sivustolle vinkkejä prima vista -soiton harjoitteluun. Uuden kappaleen harjoittelun voi hänen mukaansa aloittaa katsomalla nuotista ensin nuottiavaimet, etumerkinnät ja tahtilajin. Sen jälkeen voi silmäillä koko kappaleen läpi ja etsiä erikoisia rytmikuvioita ja tilapäisiä etumerkkejä tai sävellajin vaihdoksia. Kun yleissilmäys on tehty, voi kappaleen jakaa sopivan mittaisiin osiin ja ensin lukea, sen jälkeen taputtaa tai tititoida rytmikuviot. Rytmin jälkeen keskitytään säveliin: ne sanotaan ensin nimeltä, sitten lauletaan (esim. laa-laa) ja lopuksi ne lauletaan oikeilla nimillä oikeassa rytmissä. Seuraava askel on soittaa kappale kädet erikseen, jonka jälkeen soitetaan kädet yhdessä. ⁸

Soittotutkinnossa ei tietysti pysty käymään kaikkia Angervon esittämiä vaiheita läpi näin perusteellisesti: ääneen lukemista tai laulamista ei hyväksytä, ja jo ensimmäisellä soitokerralla pitää pystyä soittamaan kädet yhdessä. Kuitenkin Angervon listaamien työvaiheiden avulla oppilas oppii harjoittelemaan kotona tehokkaasti, mikä on hyödyksi myös prima vista -tehtävän soittamisessa. Lisäksi Angervon esittämät ensimmäiset työvaiheet täytyy ilman muuta tehdä myös ennen prima vista -soiton aloittamista. Itse neuvon oppilaitani lukemaan rytmin sekä melodian ja säestyksen hiljaa mielessä, ennen kuin he aloittavat soittamisen. Jotkut oppilaat pystyvät hahmottamaan myös harmoniat, mikä auttaa musiikillisen kaaren ymmärtämisessä. Mielestäni pidemmälle edistyneiden oppilaiden kanssa voisikin ihan tietoisesti keskittyä myös sointurakenteen ja dynamiikan hahmottamiseen prima vista -soiton yhteydessä.

⁷ Ks. esim. Wiener Urtext Edition, Schott/Universal Edition 1977, 70

⁸ Angervo, Pianopolku. Harjoitteluohjeita

3 EMPIIRINEN TUTKIMUS

3.1 Tutkimusasetelma ja valmistelut

Aloitin tutkimuksen tekemisen miettimällä erilaisia kysymyksiä, mitä nuotinlukuun liittyy. Halusin myös tietää, miten eri opettajat aloittavat nuottien opiskelun vasta-alkajan kanssa ja poikkeavatko opetusmetodit toisistaan. Kysymysten tarkoitus oli saada selville opettajien näkemyksiä siitä, mitä piirteitä on hyvällä ja huonolla nuotinlukijalla. Yksi haastatteluissa esiin nousseista kysymyksistä oli se, vaikuttaako lukutaito tai varhainen lukemaan oppiminen nuottikuvan lukutaitoon. Eli onko nuotinluvun oppimiseen vaikutusta sillä, osaako oppilas lukea soitonopiskelun aloittaessaan, tai miten sujuvasti hän osaa kirjoitettua tekstiä lukea.

Haastattelut toteutin siten, että nauhoitin jokaisen haastattelun ja purin ne sitten tekstimuotoon. Kysymykset olin lähettänyt jo etukäteen opettajille pohdittavaksi, jotta varsinainen haastattelutilanne saataisiin käytyä jouhevasti ja kaikki tärkeä tulisi mainittua. Näin myös opettajat saivat rauhassa miettiä vastauksiaan ja minulle jäi tiivis paketti täyttä asiaa.

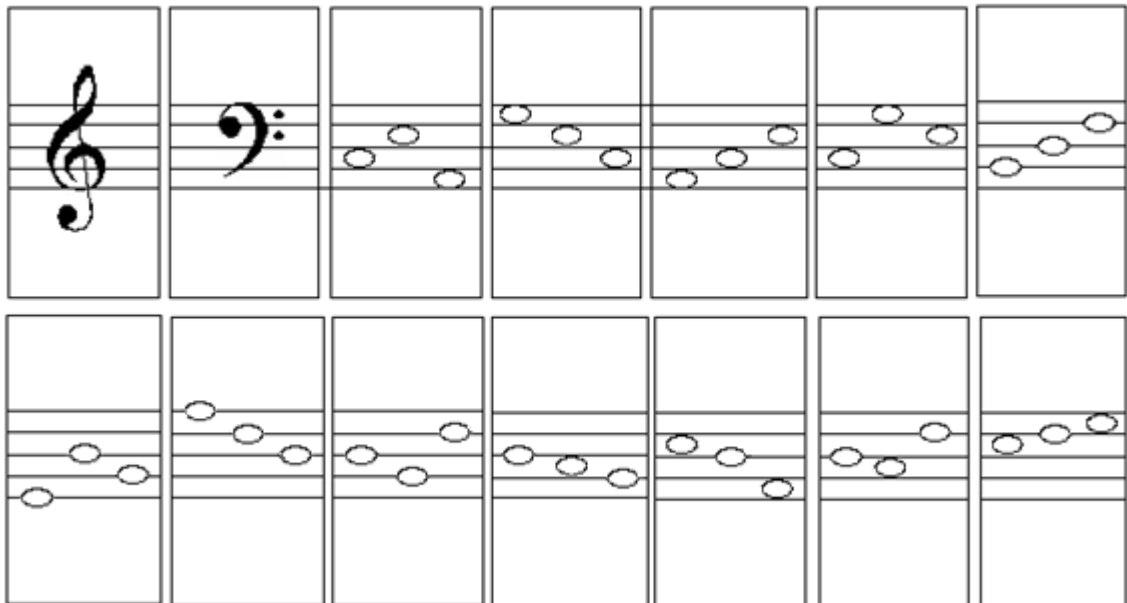
3.2 Omat kokemukset sekä oppilaana että opettajana

Nuotinluvun yhteys kirjoitetun tekstin lukemiseen kiinnosti minua siksi, että olen itse oppinut lukemaan sujuvasti kirjoitettua tekstiä ennen pianonsoiton aloittamista. Uskoisin, että sen vuoksi nuottikuvan hahmottaminen oli minulle jo alusta alkaen melko helppoa. Luin myös paljon kirjoja erityisesti ala- ja yläasteikässä. Edelleen koen olevani hyvä prima vista -soittaja, mutta huomaan pitkään samoja kappaleita soitettuani uusien kappaleiden nuottitekstin lukemisen olevan työläämpää. Toisaalta nuotinluvusta tulee taas helpompaa, jos on lyhyellä aikavälillä aloittanut useamman teoksen lukemisen.

Myös oppilaissani olen huomannut jonkinlaista yhteyttä lukutaidon ja nuotinluvun välillä: olen opettanut kahta suunnilleen samanikäistä lasta, joista toinen luki kirjoitettua tekstiä sujuvasti pianonsoiton aloittaessaan ja toinen juuri ja juuri. Nopea lukija oppi lukemaan nuottitekstiä viivastoalueella kahdeksan kuukauden aikana ikäisekseen to-

della hyvin, hitaammalla lukijalla oli edelleen vaikeuksia nuottikuvan hahmottamisessa kahden soittovuoden jälkeen. Tosin tässä vaikutti varmasti se, että toisen lapsen vanhemmat auttoivat nuottien opettelussa, toisen vanhemmat eivät olleet kiinnostuneita auttamaan lasta kotona. Molempien lapsien kanssa käytettiin jokaisesta soittotunnista osa erilaisiin nuotinlukuharjoituksiin arvoituksineen ja leikkeineen. Vaikeiden nuottien tullessa eteen johdattelin ja autoin oppilasta pohtimaan itse, miten päätyä oikeaan vastaukseen. Myös hitaammin nuotteja oppiva lapsi löysi soittotunneilla oikeat nuotit ja sai onnistumisen elämyksiä, mutta kotona asiat unohtuivat.

Olen kehittänyt nuottien opettamisen avuksi korttipelin, millä opetellaan viiva- ja välinuotteja (=nuotteja viivojen päällä ja välissä) sekä erikseen että sekaisin. Pelin avulla lapset huomaavat, miten erilaiselta sama nuottiteksti voi kuulostaa, kun avainta vaihdetaan. Ja koska pelissä kappale muodostuu muutaman nuotin pätkistä, voi oppilas vaikuttaa soivaan lopputulokseen myös vaihtelemalla korttien paikkaa. Voidaan esimerkiksi soittaa yksi versio ja pohtia, oliko se kivan kuuloinen vai vaihdetaanko järjestystä. Kuvassa olen käyttänyt vain kokonuuotteja, mutta vaikeusastetta voi helposti lisätä eri aika-arvoilla tai tilapäisillä etumerkeillä. Pääperiaate pelissä on se, että otetaan neljä korttia, joista kappale muodostuu. Itse olen antanut oppilaan valita, haluaako hän soittaa sillä kertaa viiva- vai välinuotteja, vai kenties sekaisin molempia. Oppilas saa myös valita, kummalla avaimella kappale ensin soitetaan ja mihin järjestykseen kortit laitetaan.

KUVA 1. Nuottipelikortit. Neljässä kortissa on nuotteja viivojen välissä, neljässä viivojen päällä ja lopuissa molempia.

Helputettu versio nuottipelistä vasta-alkajalle on pelikortit, joissa on kuvia eri korkeuksilla ja oppilas soittaa joko klustereita tai yksittäisiä ääniä siten, että kuvassa ylempänä olevat kuvat ovat korkeampia ääniä ja alempana olevat kuvat matalampia. Pelin avulla oppilaalle on helppo nuottikuvaan siirryttäessä selittää, että myös nuotit sijaitsevat eri korkeuksilla ihan samalla tavalla kuin tuossa pelissä. Tähän peliin voi liittää myös dynamiikan opetteluun eli oppilaan kanssa päätetään, mitkä kuvat soitetaan hiljaa ja mitkä voimakkaasti. Tai varioiden siten, että kuvissa ylöspäin mennessä soitetaan voimakkaammin tai hiljemmin. Myös eri kuviot ja värit voidaan soittaa erilailla, esim. jotkut kuvat mustilla, toiset valkoisilla koskettimilla tai joihinkin klusteri, toisiin yksittäinen ääni. Mahdollisuuksia on niin monta kuin opettajan ja oppilaan mielikuvitus vain keksii. Tätä peliä voisi käyttää myös improvisoinnin opettamiseen. Molemmat pelit ovat saaneet oppilailta innostuneen vastaanoton, ovatpa soittotunnit joskus venähtäneet yliajallekin, kun oppilas on halunnut vielä kokeilla yhtä erilaista versiota.

KUVA 2. Musiikkipelikortit, joissa on lumihutaleiden ja tassunjälkien kuvia. (valokuva Vainio, Minna. 2013)

3.3 Haastateltavien esittelyt

Markku Hyvärinen (olen käyttänyt myöhemmin tekstissä lyhennettä. M.H.)

Hyvärinen valmistui Kuopion konservatoriosta vuonna 1978 ja suoritti pianonsoiton diplomin 1986. Hän on toiminut pianonsoiton lehtorina Kuopion konservatoriossa, Sibe-

lius-Akatemian Kuopion osastossa sekä Savonia-ammattikorkeakoulussa. Hän on myös opettanut useiden vuosikymmenten ajan Lapinlahden ja Nilsiänsä kesäleireillä.

Olli Rantala (myöh. O.R.)

Rantala valmistui Kuopion konservatoriosta pianonsoiton opettajaksi 1979 ja musiikin maisteriksi Sibelius-Akatemiasta vuonna 1991. Musiikin tohtorin tutkinnon hän suoritti vuonna 2012. Rantala on toiminut Kuopion konservatoriossa vuodesta 1974 tuntiopettajana ja säestäjänä. 1990-luvulla hän toimi myös kolme vuotta Sibelius-Akatemian Kuopion osaston pianomusiikin lehtorin v.s.

Leena Toivanen (myöh.L.T.)

Toivanen on valmistunut Jyväskylän konservatoriosta vuonna 1977. Hän päivitti opintonsa 2005 Jyväskylän Ammattikorkeakoulussa. Hän on ollut pianonsoiton opettajan virassa Jyväskylän konservatoriossa, Joensuun konservatoriossa ja Savonlinnan musiikkiopistossa. Kuopion konservatoriossa hän on ollut opettajana ja säestäjänä vuodesta 1992 lähtien. Hän on opettanut Savonia-ammattikorkeakoulussa ryhmäpedagogiikkaa noin 10 vuoden ajan ja ollut myös säestäjänä Savonia-ammattikorkeakoulussa ja Sibelius-Akatemian Kuopion osastossa.

Ella Untamala (myöh. E.U.)

Untamala on opiskellut pianonsoittoa Sibelius-Akatemiassa ja Wienin musiikkikorkeakoulussa. Hän suoritti diplomitutkinnon Sibelius-Akatemiassa. Hän toimi pianonsoiton lehtorina Savonlinnan musiikkiopistossa vuosina 1976–83, sekä Kuopion konservatoriossa vuodesta 1983 lähtien. Untamala pääsi Kuopion konservatoriosta eläkkeelle keväällä 2012, mutta opettaa yhä tuntiopettajana Kuopion konservatoriossa ja Sibelius-Akatemian Kuopion osastossa.

Jaakko Untamala (myöh.J.U.)

Untamala opiskeli pianonsoittoa Sibelius-Akatemiassa ja Wienin musiikkikorkeakoulussa ja suoritti pianonsoiton diplomin Sibelius-Akatemiassa 1976. Hän toimi Savonlinnan musiikkiopiston lehtorina vuosina 1975-83, minkä jälkeen hän siirtyi Kuopion konservatorion lehtoriksi. Hän on toiminut sekä Kuopion konservatorion että Savonia-ammattikorkeakoulun pianonsoiton yliopettajana. Hän on myös ollut tuntiopettajana Savonia-ammattikorkeakoulussa ja Sibelius-Akatemian Kuopion osastossa. Hän jäi eläkkeelle Kuopion konservatorion lehtorin virasta vuonna 2012, mutta opettaa edelleen tuntiopettajana Kuopion konservatoriossa, Savonia-ammattikorkeakoulussa ja Sibelius-Akatemian Kuopion osastossa.

Irina Zahharenkova (myöh. I.Z.)

Zahharenkova on opiskellut Viron Musiikkiakatemiassa (Eesti Muusikaakadeemia) vuosina 1995-2003 pianon ja cembalon soittoa. Hän valmistui 2003 maisteriksi ja jatkoi tohtoriopintoja 2003-2011. Vuodesta 2002 hän on opiskellut Sibelius-Akatemiassa ja valmistui maisteriksi 2010. Hän on opiskellut myös fortepianon soittoa. Vuodesta 2007 hän on toiminut Viron Musiikkiakatemian pianonsoiton opettajana, vuodesta 2009 Sibelius-Akatemian Kuopion osaston pianonsoiton opettajana sekä vuodesta 2010 Savonia-ammattikorkeakoulun säestyksen ja korrepetoinnin lehtorina.

3.4 Haastattelut

3.4.1 Haastattelukysymysten valinta

Kyselyn (liite 1) aluksi halusin selvittää opettajien metodeja vasta-alkajan opetuksessa ja heidän käyttämiään pianokouluja. Kysyin myös, miten he kehittäisivät nykyisiä pianokouluja, jotta saisin jonkinlaisen käsityksen opettajan arvomaailmasta nuotinluvun opettamisessa. Näiden pohjustavien kysymysten jälkeen kysyin nuotinlukutaidon kehittymisestä ja piirteistä, jotka vaikuttavat nuotinluvun oppimiseen. Laitoin tähän osioon myös kysymyksiä siitä, kuinka kauan menee nuotinluvun oppimiseen ja sujuvaan prima vista -soittotaidon omaksumiseen. Nuottien lukemisen määrittelin tässä kohdassa siten, että oppilas pystyy nuottikuvasta nimeämään nuotit, vaikkei niiden soittaminen sujuisikaan. Sujuvan prima vista -soittotaidon määrittelin sellaiseksi, että oppilas pystyy soittamaan perustaso 3 –tasaisen (myöh. pt3) prima vista -tehtävän hyvin.

Kyselyn lopuksi laitoin tarkoituksella hieman provosoivia väitteitä, joihin halusin opettajien mielipiteet perusteluineen. Väitteet koskivat mm. nuotinluvun yhteyttä harjoitteluun ja pianonsoitonopiskelun keskeyttämiseen sekä improvisoinnin ja korvakuulolta soittamisen merkitystä soitonopiskelussa. Koska Irina Zahharenkovalla ei ollut kokemusta pianonsoiton alkeisoppilaista, tein hänelle omat kysymykset samasta aihepiiristä (liite 2). Zahharenkovan halusin kyselyyn mukaan siksi, että tiedän hänen olevan erinomainen prima vista -soittaja ja toivoin, että hänen kauttaan saisin uuden näkökulman nuottien oppimiseen ja opettamiseen. Häneltä kysyin, kuinka hän itse on oppinut lukemaan nuotteja ja kuinka hän hahmottaa nuottitekstiä. Kysyin Zahharenkovalta myös, minkä tekijöiden hän uskoo vaikuttavan helppoon nuotinluvun omaksumiseen ja hänen mieltänsä nuotinluvun yhteydestä kirjoitetun tekstin lukutaitoon. Hän vastasi myös samoihin väitteisiin kuin muut opettajat. Zahharenkovan ajatukset prima vista -soitosta

kertovat esittävän pianistin harjoitusprosessista, mutta niitä voisi soveltaa myös eri vaiheissa olevien oppilaiden opettamisessa.

Seuraavien kappaleiden aikana käyn ensin läpi konservatorion opettajien vastaukset opettamista koskeviin kysymyksiin, jonka jälkeen tulevat Irina Zahharenkovalle tehdyt kysymykset. Lopuksi olen purkanut kaikilta kysytyt väitteet.

3.4.2 *Kuopion Konservatorion opettajien haastattelut*

Tässä luvussa käyn läpi kunkin opettajan vastaukset kysymys kerrallaan. Selkeyden vuoksi olen yhdistänyt kysymyslomakkeelta joitain kysymyksiä samaan kappaleeseen.

3.4.2.a *Opetusmetodin valinta*

Millä metodilla aloitat vasta-alkajan kanssa pianonsoiton opiskelun ja kuinka aloitat nuottien opettamisen?

M.H. ei sano opettavansa millään erityisellä metodilla vaan käytännöt ovat vaihtuneet vuosien varrella, kun tulee kokemusta lisää. Alussa hän pyrkii luomaan sellaisen ilmapiiirin, jossa on mahdollisimman mukava ottaa vaikutteita vastaan. ”*Vähän soitellaan, katsotaan pianon sisälle, katsotaan istuma-asennot yms.*” Aivan pienimpien kanssa hän ei aloita heti nuottien opiskelua. Jossain vaiheessa on kuitenkin välttämätöntä kytkeä nuotit musiikkiin, eli katsotaan sävel ja mitä se vastaa koskettimistolla. Avainten kanssa hän sanoo olevansa tarkka, eli hän ei puhu vasemman ja oikean käden avaimesta, vaan kertoo oppilaalle sen olevan alue soittimessa. Viivastot sen sijaan ovat oikean ja vasemman käden.

O.R. ei osannut oikein nimetä mitään varsinaista metodia. Hän näyttää paljon malliksi, sillä ”*Soittaminenhan lasta kiinnostaa*”. Hänen mielestään silmää ei saa heti alussa häiritä liian monilla asioilla (koskettimisto, nuottikuva, kädet, silmä...). Aluksi hän opettaa lasta soittamaan korvakuulolta käyttämällä hyväksi ennen opittua, mm. lastenlauluja ja vuodenaikalauluja. Usein oppilaan pääsykoelaulusta on hänen mielestään mukava lähteä liikkeelle. Nuotit hän ottaa hyvin alussa mukaan, muttei välttämättä nuottiviivastolla. Joskus hän on vetäissyt lattiaan teipillä janan, jota pitkin tai jonka vieressä kuljetaan. Tällä lailla hän yrittää vähentää pelkoa nuottikuvasta ja tehdä oppilaalle tutuksi, että välillä kuljetaan viivalla ja välillä sen vieressä. Rantala käyttää aakkoslauluja havainnollistamaan sitä, että nuotit on vielä helpompi oppia kuin aakkoset, koska perusmuodossa niitä on paljon vähemmän. Hänellä on myös leikki, jota hän kutsuu aakkos-

kävelyksi pianon laidasta laitaan (a, b, c, d, e, f, g, a, b, c...) ja takaisin. Leikkiä hankalittaa se, kun Euroopassa b on musta kosketin. *”Eikä se toisaalta haittaa, että oppii ymmärtämään, että mustat kuuluu joukkoon”*. Rantala pitää myös säännöllisesti luku-kokeita, joista saa arvosanan. Testejä hän pyrkii pitämään niin kauan, että oppilas saa säännöllisesti kympin.

L.T. ei käytä mitään tiettyä metodologiaa. Hän on opettanut Suzuki-metodilla, muttei halunnut pitäytyä vain yhteen metodiin. Hän käyttää kuitenkin joitakin Suzuki-vihkojen kappaleita edelleen. Toivanen kertoo, että ensimmäisillä tunneilla pianoon tutustutaan leikkien. Oppilaan kanssa etsitään erilaisia sointuja ja kosketustapoja ja katsotaan pianon sisälle, miten ääni syntyy. Nuottien opettaminen alkaa pikku hiljaa yhdessä muun soiton opettamisen kanssa. Jos lapsi on alle kouluikäinen, hän aloittaa nuottien opettamisen cde-ryhmästä ja fgah-ryhmästä. Nuottien luvun hän aloittaa keski-c:n ympäriltä *Lukutunti pienille pianisteille* -vihkon⁹ avulla. Kun lapsi oppii kahden oktaavin alueen pienestä c:stä kaksiviivaiseen c:hen, hän alkaa käyttää A Dozen A Day -vihkoa¹⁰, minkä jälkeen hän valikoi eri pianokouluista sopivia kappaleita. Yleensä Toivasen oppilaat pitävät mm. Suomalaisen pianokoulun¹¹ tehtäväkirjasta. Tehtävien teko nopeuttaa hänen mukaansa nuotinluvun oppimista, ja monet lapset innostuvat silloin myös omien kappaleiden tekemisestä. Toivanen kokeilee kunkin oppilaansa kanssa useita eri tapoja opettaa ja koettaa siten löytää itse kullekin sen oman tien, mikä vie parhaiten lopputulokseen.

E.U:lla ei omien sanojensa mukaan ole varsinaista metodologiaa. Ensin tutustutaan instrumenttiin ja kokeillaan ilman nuotteja, millaisia ääniä pianosta saa. Oppilaan kanssa myös katsotaan pianon sisälle ja tutkitaan, miten äänet syntyvät. Seuraavana tulee eteen pianokoulun valinta.

J.U: *”Se riippuu iästä hirveesti. Vasta-alkaja voi olla aikuinenkin. Tottakai niiden kanssa pitää ihan eri tavalla suhtautua.”* Hän lähtee pienen lapsen kanssa liikkeelle pianon äänestä: etsitään erilaisia ääniä pianosta ja soitetaan ilman mitään sääntöjä. *”Leikitään. Vähitellen, itse asiassa hyvin nopeasti otan esille nuottiviivaston. Mut en vielä opeta nuottien nimiä. Se ei ole lapselle oleellista. Se on oleellista, että se näkee nuottien välillä olevia eroja. Sitten lauletaan niitä ääniä (diidaadii).”* Hän aloittaa siis solfalla. Sitten

---

⁹ Ahonen & Rouhe 2002

¹⁰ Burnam 1992

¹¹ Lehtelä, Saari & Sarmanto-Neuvonen 1987

vähitellen hän etenee siihen, että etsitään laulettu äänet pianosta. ”*Ja se voi ihan hyvin soittaa pieniä intervaleja katsomatta käsiin. Se etäisyys, mikä tuolla (nuotissa) on, muuttuu ääneksi täällä sormissa, siis fysiikaksi. Ja se on hirmu tärkeää.*” Ensimmäiset äänet haetaan lapsen oman äänen ilmaisualueelta. Vähitellen Untamala syöttää nuottien nimiä leikin varjolla. Tärkeintä on, että viivastolla oleva kuva muuttuu ääneksi. Hän vertaa nuottien opiskelua nykyiseen aakkosten opiskeluun koulussa, eli opetellaan äänneitä. Murrosikäisen tai aikuisen kanssa pitää hänen mukaansa analysoida, millainen oppilas on ihmisenä ja millaisia tietoja hänellä on ennestään. Mutta edelleen lähdetään soittimesta ja tehdään jotain vapautunutta ilman sääntöjä sen ääressä. ”*Mielellään siinäkin lähtisin siitä, että se välimatka mikä nuotissa on, muuttuu etäisyydeksi sormissa. Mutta siis laulaa tunneilla on joskus paljon parempi kuin soittaa.*”

3.4.2.b Pianokoulut

Mitä pianokoulua käytät ja miksi? Kuinka kehittäisit nykyisiä pianokouluja?

M.H: ”*Aaronin pianokoulu¹² on aivan loistava. Ei sillä, että se olisi kaiken kattava ja se pitäisi käydä kannesta kanteen, mutta siinä on hyviä kappaleita.*” *Pianon avain¹³ on hänelle suuri pettymys, varsinkin pianokouluvihkot. Hyviä puolia vihkossa on kuitenkin se, että asteikot käydään läpi siinä järjestyksessä, kun ne perustason tutkinnoissa on. Ohjelmistovihkot¹⁴ ovat hänen mielestään selkeästi parempia. Thompsonin Pienet sormet soittamaan¹⁵ on hänen mukaansa loistava vasta-alkajille, koska se on selkeä. ”Mutta siitä eteenpäin [Thompson: Pianokoulut 1 ja 2¹⁶], eipä enää tee mieli niitä... Varsinkin ykkönen, jossa ei ole yhtään mollikappalettakaan. Vivo¹⁷ on ollut kiva, uusi ja virkistävä opettajallekin.”*

O.R: *Pianon avain-sarjaa¹⁸ Rantala pitää itselleen miellyttävimpänä, vaikka siihenkin hän tekisi paljon muutoksia. ”Sehän on aika sekava, kun saattaa olla pari sivua, ettei tule soittokappaletta ollenkaan. Vie käytännössä siihen, että jätetään väliin sekä tehtävä sivuja että kappaleita.”* Tehtävä-osiot hän siirtäisi alkamaan muualta esim. kirjan takaa. Tosin soittokappaleiden sivuilla pitäisi hänen mukaansa olla apuna viivastokuva

¹² Aaron 1947

¹³ Louhos, Juris & Liu-Tawaststjerna 1995a

¹⁴ Louhos ym. 1995b

¹⁵ Thompson 200?a

¹⁶ Thompson 200?b

¹⁷ Jääskeläinen & Kantala 2004

¹⁸ Louhos ym. 1995a

tai jokin rytmimuistutus. Itse kynällä tehtäviä pitäisi olla enemmän, ”kun eihän oppilas opettajan sormea kauan jaksa seurata”. Oppilaan mukanaan kuljettava muistivihko on hänen mukaansa muistutus opettajan antamasta tunnista, enemmänkin muistutus opettajalle. Joistakin pianokouluista hän ihmettelee, miksi ne on tehty yleisilmeeltään niin valjuiksi.

L.T. ei käytä yhtä tiettyä koulua kenenkään kanssa. *Lukutuntia pienelle pianistille*¹⁹ hän käyttää alle kouluikäisten kanssa. Hän käyttää rinnakkain *Vivoa*²⁰, *Suomalaista*²¹ ja *Venäläistä pianokoulua*²² sekä *Aaronin pianokoulua*²³. Toivanen soitattaa oppilaillaan myös paljon nelikäisiä kappaleita ja tuttuja lastenlauluja. Monen pienen pianistin aloituskappale on Aurinkolaulu *Pienestä Pianistista*²⁴. Hän ei omien sanojensa mukaan osaisi kehittää yhtä kaikille sopivaa pianokoulua, koska hän lähtee lapsen persoonasta ja yhdistelee eri pianokouluja sen mukaan mitä painotetaan milläkin hetkellä.

E.U. on tutustunut moneen pianokouluun ja käyttänyt monia niistä opetustyössään. Pienimpien kanssa todella hyvä on hänen mielestään *Pianon Avain - Alkeisohjelmisto*²⁵. Aika monilla hän on käyttänyt *Pianon avainta*²⁶, johon ei kuitenkaan ole kaikilta osin tyytyväinen, se on mm. visuaalisesti hieman liian täyteen ahdettu. *Aaronin pianokouluun*²⁷ palaaminen on hänen mukaansa siinä vaiheessa aktuellia, kun tarvitaan kappaleita, joita mennään esittämään lavalle. *Suomalaista pianokoulua*²⁸ hän on opettanut joitain vuosia, mutta huomasi, että kappaleet eivät aina olleet musikaalisesti ja pianistisesti innostavia. Hän itse ei ole vielä löytänyt optimaalista pianokoulua, joten hän kannattaa melko varhaisessa vaiheessa siirtymistä erilaisiin kokoelmiin, joissa on edustettuna tarpeelliset tyylit ja musiikin lajit. *Aaronin pianokouluun*²⁹ hän palaa kappaleiden musikaalisen puolen takia; niissä kappaleet ovat musiikillisesti monipuolisia ja niissä on pianistisia haasteita, joten ne innostavat lasta. Sellaista hän toivoisi uudempiinkin kouluihin. Ne ovat hänen mielestään usein liian kaavamaisia, sillä ”niissä on

---

¹⁹ Ahonen & Rouhe 2002

²⁰ Jääskeläinen & Kantala 2004

²¹ Lehtelä ym 1987

²² Kisel & Nikolajev 1978

²³ Aaron 1947

²⁴ Holopainen, Hynninen, Laamanen & Vapaavuori 1996

²⁵ Louhos ym. 2000

²⁶ Louhos ym. 1995a

²⁷ Aaron 1947

²⁸ Lehtelä ym. 1987

²⁹ Aaron 1947

ajateltu sitä tiettyä teoreettista asiaa ja tehty sitten siihen joku kappale, joka saattaa olla ihan tylsä. Musiikin pitäisi olla elävää, että se innostaisi sekä opettamaan että oppimaan”.

J.U on tutustunut moneenkin pianokouluun ja kokeillut niitä. *Aaronin pianokoulussa*³⁰ on hänestä hyviä kappaleita. *”Ei ole pakko käydä läpi kaikkia, jättää ne keinotekoiset väliin.”* Hän painottaa, ettei opettaja saa rutinoitua johonkin kouluun, vaan ennemminkin pitää etsiä aina kivoja kappaleita. *”Meri Louhoksen ja Katan Czerny-kokoelma*³¹ *on ihan kiva.”* *Suomalaisesta pianokoulusta*³² hän ei sen sijaan ole innostunut.

3.4.2.c Nuotinlukutaitoon vaikuttavat tekijät

Minkä tekijöiden olet huomannut vaikuttavan oppilaan nuotinlukutaitoon? Onko nopeasti tai hitaasti lukevilla oppilailla joitain erityispiirteitä? Voiko vasta-alkajasta etukäteen tunnistaa, tuleeko hänestä hyvä nuottien lukija vai ei?

M.H:n oppilaat ovat osanneet lukea kohtalaisen hyvin nuotteja, joten hän ei ole asiaa sen kummemmin pohtinut. Hänen mielestään lukutaidon kehittyminen voi mahdollisesti olla yhteydessä nuottien oppimiseen. Motivaatio vaikuttaa. *”Jos joku intohimoisesti haluaa etsiä, mitä siellä on, niin kyllähän se jouduttaa nuotinlukua.”* Hänen mukaansa nuottijärjestelmän oppimista haittaa, jos oppilas on niin levoton, ettei pysty keskittymään silmän ja käden yhteistyöhön.

O.R. kokee, että symbolisten merkkien taju on tärkeää nuotinluvussa. *”Pitää koko ajan nuuskia, missä vaiheessa oppilas on siinä menossa, ei voi opettaa enempää, kuin oppilas on valmis ottamaan vastaan. Käytän paljon temppuja siinä, että ne symbolit tulisi hauskalla tavalla tutuiksi (esim. viivastot ovat sormien piirtämät viivat). Jos on nopeasti nuotteja lukeva oppilas, hän on nopeasti kaikkea oppiva. Saattaa olla sellainen lahjakkuus, että hän rakastaa oppia nopeasti soittamaan, niin se antaa vaikutelman, että hän osaa lukea hyvin nuottia.”* Rantala tarkoittaa tällä sitä, että joskus oppilaan hyvä sävelmuisti ja näppäryys antavat vaikutelman hyvästä nuotinlukutaidosta. Motivaatio ja kodin tuki ovat Rantalan mukaan ratkaisevimpia nuotinluvun oppimisessa. Ja toisaalta motivaation puute on pääsyy huonosti nuotteja oppivalla. *”Jos lapsella kyky luontevasti*

---

³⁰ Aaron 1947

³¹ Louhos & Nummi-Kuisma 2002

³² Lehtelä ym. 1987

keskittyä, se on hyvä merkki.” Dysfasia³³ saattaa hänen mukaansa haitata nuottien lukemista, mutta olla eduksi kappaleen oppimisessa. Oppilas saattaa esimerkiksi vaikuttaa joskus siltä, ettei hän kuuntele opettajan ohjeita.

L.T. nimeää keskittymisen ja systeemin oivaltamisen merkittävimiksi tekijöiksi nuotinluvun omaksumisessa. Hänen kokemuksensa mukaan nykyään lapset haluavat yhä enemmän päästä helpommalla, eikä uuden kielen, myös musiikin kielen, oppimiseen ole kärsivällisyyttä. Monet lapset eivät viitsisi opetella nuotteja, jos korvakuulolta oppii aluksi nopeammin. Poikkeuksiakin on: Toivasella on tällä hetkellä useita esikouluikäisiä pianomuskarilaisia, jotka ovat hyvin motivoituneita myös nuottien opiskelusta. Kuuden vuoden iässä onkin hänen mukaansa hyvä aloittaa nuotinluku. Motivaatio, lahjakkuus ja tietty oivaltamisen nopeus ovat hänen mukaansa yhteistä nopeasti nuotteja lukevilla oppilailla. Nuotinlukua hidastaa hänen mielestään joskus oppilaan arkuus yrittää. *”Jännittyneisyys haittaa, kun pitää katsoa niitä sormia, koskettimia, nuotteja ynnä muuta yhtä aikaa.*” Toivasen mukaan oppilaasta ei aina voi aavistaa etukäteen, tuleeko hänestä hyvä nuottien lukija vai ei, koska *”se oivaltaminen voi tapahtua milloin vain*”. Toivasella on ollut oppilaita, joiden nuotinluku on ollut aluksi hidasta, mutta kuitenkin he ovat jossain vaiheessa innostuneet ja lähteneet musiikkiuralle.

E.U:n mielestä hyvä korva on usein yhteydessä huonoon nuotinlukuun. Lapsi voi oppia kappaleen pikavauhtia ulkoa eikä hän sen jälkeen mielellään katso nuottia, jolloin luonnollinen yhteys nuottikuvasta klaviatuuriin jää kehittymättä. Todella hyviä nuotinlukijoita yhdistää hänen mielestään uteliaisuus: he soittavat varsinaisten läksyjen lisäksi paljon kappaleita vapaaehtoisesti, *”ottavat jonkun ison opuksen ja kahlaavat sen kannesta kanteen, kun haluavat tietää, millainen se kappale on*”. Untamala kertoo, että nämä oppilaat tottuvat nopeasti hahmottamaan nuottikuvan pidempinä kokonaisuuksina. Innostusta ruokkii, kun oppii lukemaan nopeammin. Vanhemmista opiskelijoista hän sanoo, että vaativimmat kappaleet, joita harjoitellaan pitkään, eivät kehitä nuotinlukua. *”Silloin pitäis rohkaista soittamaan vapaa-ajalla helpompia juttuja!”*. Untamala ei ole kysellyt oppilailtaan, minkä ikäisenä he ovat oppineet lukemaan, mutta hänen mukaansa lukutaidon ja nuotinlukutaidon välillä voi olla yhteyttä. Vasta-alkajasta voi hänen mukaansa ehkä vähän huomata, onko mahdollisuuksia hyvään nuotinlukuun, vai vaatiiko se enemmän työtä.

---

³³ Dysfasia on kielellinen erityisvaikeus, jossa lapsen puheen ja kielen kehitys viivästyy tai etenee poikkeavasti. Ks. Aivoliitto: Kielellinen erityisvaikeus

J.U:n mielestä on tärkeää, että silmä on nuotissa mahdollisimman paljon. *”Eikä ois niin kauhea hätä oppia ulkoa, vaikken sitä vastaan olekaan. Jos koko ajan tottuu soittamaan esim. korvakuulolta, pitää pitää hirveän tarkka huoli siitä, että silmä on myös nuottiviivastolla mahdollisimman paljon. Ja silmä katsomatta siirtyy sormiin.”* Hänen mukaansa on tärkeää, ettei tule ylimääräistä mutkaa siitä, että silmä siirtyy nuotista sormiin ja takaisin. Untamala saattaa laittaa myös soittotunneilla jonkun uuden kappaaleen oppilaan eteen ja sanoa, että *”soita siitä”*. Seuraava tunti taas opettaa lisää. Hänen mukaansa prima vista soiton harjoitteluun ei sen kummempia tarvita. *”Pitää tehdä siitä (prima vista -soitosta) automaatio.”* Hän toteaa myös, että nuotinluku vaatii tiettyä nokkeluutta ja nuottikorva voi vaikuttaa suuntaan tai toiseen. Eniten kuitenkin vaikuttaa se, onko taidon eteen tehty töitä. Hän ei keksi mitään ominaisuutta, josta mahdollisuudet hyvään prima vista -taitoon tulisivat ilmi.

3.4.2.d Korvakuulolta soitto

Oppiiko hyvä korvakuulolta soittaja nuotit keskimääräistä hitaammin vai nopeammin?

M.H:n mielestä hyvä korvakuulolta soittaja voi oppia hitaammin nuotit, varsinkin jos oppii kappaleet heti korvakuulolta.

O.R mainitsee, että jos oppilaalla on *”nopeasti omaksuva korva, on vaara, että unohtuu tämä toinen puoli, että pitää oppia ymmärtämään muistiinpanoja”*. Suzuki-opetuksessa hänen mukaansa on sellainen vaara, etteivät jotkut oppilaat koskaan opi ymmärtämään nuotteja ja nauttimaan niiden lukemisesta.

L.T:n mukaan korvakuulolta soittavilla oppilailla voi olla vaikeuksia oppia nuotteja, sillä on helpompaa soittaa korvakuulolta. Tärkeää Toivasen mielestä tällaisen oppilaan nuotinluvun opettamisessa on se, ettei opettaja lannista korvakuulolta soittamista, vaan kehittää molempia.

E.U. kokee, että hyvä korva voi hidastaa nuotinluvun oppimista. *”Oppilaalla on hirveä kiire päästä soittamaan kappaletta ja kun se tarttuu heti korvaan, niin oppilas hylkää heti nuottikuvan. Oppilas katsoo yksinkertaisesti vähemmän aikaa nuottia”*.

J.U. *”Jos on pelkästään korvakuulolta soittanut, niin kyllä se on hitaampaa. Ja se on todella ongelmallista, koska silloin rupee käsittelemään liian monimutkaista rataa siihen itse tapahtumaan, siihen äänen syttymiseen sormissa. Ja ne (oppilaat) saattaa kompensoida sitä sillä, että rupee lukemaan niitä sormijärjestyksiä. Ja silloin ollaan jo met-*

sässä. Untamala painottaa, että niin hyvä kuin on soittaakin korvakuulolta ja kuulon kautta ylipäättänsä, niin se ei saa olla yksipuolista; myös nuotinluvusta pitää huolehtia.

3.4.2.e *Kauanko menee aikaa sujuvan nuotinluvun oppimiseen?*

Kauanko keskimäärin menee, että oppilaan voi sanoa lukevan nuotteja sujuvasti? Entä soittavan sujuvasti?

M.H. sanoo, että nuotinluvun oppiminen vaihtelee oppilaan mukaan. Joillakin voi mennä nopeasti ja toisilla voi kestää pitkäänkin eikä vieläkään huomaa joitain juttuja. ”*Sellaiset ihmiset yleensäkin, jotka kahlaavat suunnilleen kaiken, minkä käsiinsä saavat, heillä on se prima vista kehittynyt.*”

O.R. arvioi aikaa kuluvan noin puolitoista vuotta siihen, että oppilas pystyy nimeämään nuotit. Pt3 -tehtävän suorittaminen on hänen mukaansa yksilöllistä, ”*varmasti 8 vuotta tavallisella oppilaalla*”.

L.T. toteaa, että nuotinluku ja prima vista -soitto kehittyvät hyvinkin vaihtelevasti. Keskimäärin nuotinluku alkaa hänen mukaansa sujua, kun oppilas tekee ensimmäistä tasonsuoritusta.

E.U. sanoo, että jotkut oppilaat oppivat parissa vuodessa, toiset eivät opi lukemaan sujuvasti koskaan. Väliin sopii monenlaisia oppilaita, jotka edistyvät erilaisista syistä eri tahdissa myös tässä asiassa.

J.U. huomauttaa myös, että nuottien oppiminen riippuu paljon iästä ja onko oppilaalla kokemusta antaa nimiä asioille. ”*Jos on huolehdittu siitä taidosta, niin kyllä pt3-tutkinnossa ei ole mitään ongelmaa siinä prima vista -osuudessa. Lukemalla oppii lukemaan.*”

3.4.3 *Irina Zahharenkovan haastattelu:*

3.4.3.a *Kuinka opit/ kuinka sinua opetettiin lukemaan nuotteja?*

Zahharenkova ei muista, miten häntä opetettiin lukemaan nuotteja. Hän muistelee osanneensa 7-vuotiaana jo lukea nuotteja ja melko pian tuntuneen siltä, että nuoteista lukeminen on helppoa. Hän arvelee sen johtuvan mahdollisesti siitä, että hän osasi lukea (tekstiä) jo hyvin nuorena.

3.4.3.b *Luitko lapsena paljon kirjoja? Luetko nykyään?*

Z: *"Kyllä. Nykyään vähemmän, mutta jatkuvasti on joku kirja kesken."*

3.4.3.c *Minkä tekijöiden uskot vaikuttavan ns. "helppoon" nuotinluvun oppimiseen? Onko niitä?*

Zahharenkova pohtii, että erilaisilla ihmisillä on erilainen hahmottamiskyky ja reaktion nopeus. Hän arvelee, että sellaiset ihmiset, jotka hahmottavat ja reagoivat nopeammin asioihin, myös lukevat nopeammin nuotteja. *"Mutta se ei tarkoita sitä, ettei sitä pysty treenaamaan."* Zahharenkovasta tuntuu siltä, että nykyään musiikkikoulutuksessa yritetään tehdä nuottien oppimisesta hauskaa ja helppoa, eikä pakoteta ollenkaan. *"Pitkään menee, että opettaja soittaa malliksi ja ne soittaa ilman nuotteja. Ja se on suuri virhe. Sitten rupee yhtäkkiä tulemaan niitä lapsia, joilla on "nuotinlukuhäiriöitä". Nimenomaan lapsuudessa pitäisi opettaa nuotit, koska se on se aika, milloin aivot mukautuvat helpoimmin."*

3.4.3.d *Miten hahmotat nuottitekstiä?*

Zahharenkova yrittää hahmottaa kokonaisia fraaseja. Harmonian ymmärtämisestä on hänelle todella paljon apua. *"Pitäisi nähdä heti harmoniat, mistä ja mihin mennään. Ei niin kuin sointuanalysissä, vaan automaattisesti. Ainakin fraasi kerrallaan pitäisi nähdä."* Myös siitä on hänen mukaansa apua, että kuulee nuottikuvan päässään ennen kuin soittaa sen.

3.4.3.e *Mitä teet, kun saat uuden kappaleen eteesi? Miten lähdet työstämään sitä?*

Zahharenkova kertoo soittavansa kappaleen ensin muutaman kerran läpi tietääkseen suunnilleen, millaisen hän siitä haluaa. Seuraavaksi hän opettelee kappaleen ulkoa ja päättää sormitukset. Ulkoa opettelua auttaa hänen mukaansa harmonioiden ja melodioiden jättäminen mieleen. Kun kappale on päässä, hän soittaa sitä vähän aikaa ja koettaa saada musiikin kulun menemään sujuvasti. Sitten hän harjoittelee kaikki pienet paikat, joissa voi tulla ongelmia. Seuraava vaihe on esittää kappale ja jättää se kypsymään vähäksi aikaa.

3.4.3.f *Miten pidät yllä prima vista -taitoasi?*

Z: Ei tarvitse, tulee työn puolesta ylläpidettyä.

3.4.4 Väitteet

3.4.4.a Sujuva nuotinlukutaito motivoi oppilasta harjoittelemaan enemmän.

M.H: ”Varmaankin niin käy. Samalla tavalla kuin lukutaito. Jos tökkii, niin ottaa valmiin kuunnelman jostain. Uskoisin että on totta.”

O.R: ”Nähdäkseni taito on suoraan verrannollinen lukutaitoon: kun oppii lukemaan, oppii nauttimaan. Hakee kirjastosta kirjoja ja lukee.”

L.T: ”Kyllä”. Toivanen lisää myös, että ohjelmisto laajenee nopeammin, kun oppilas osaa lukea hyvin nuotteja.

E.U: ”Ehdottomasti oikein: pääsee nopeammin musiikkiin.”

J.U: ”Kyllä mun mielestä on totta. Koko ajan saa lisää irti.”

I.Z:n näkemys poikkeaa tässä kysymyksessä muista vastaajista. Hänen mielestään väite on ehkä totta joissain tapauksissa, useimmissa ei. ”Yleensä se luo sellaisen väärän turvallisuudentunteen, että edes jotakin osaa. Sitten jossain vaiheessa huomaa, että eihän se niin olekaan.” Hän kuitenkin toteaa, että todella suuret vaikeudet nuotinluvussa turhauttavat, eikä silloin ehdi käymään niin paljoa ohjelmistoakaan läpi ja kehittyä nuotinluvussa.

3.4.4.b Ne, joilla on vaikeuksia nuotinluvussa, keskeyttävät useammin pianonsoiton opiskelun.

M.H: ”En usko, että sen useammin tapahtuis. En osaa sanoa, epäilen kyllä.”

O.R: ”Motivaatio koostuu monesta asiasta. Voi lamaantua myös ahdistavasta nuotinluvusta. Jos voitaisiin jollain paremmalla tavalla vähentää sitä lamaantumisen riskiä, niin se olisi hyvä.”

L.T: ”Vaikeudet nuotinluvussa voivat vaikuttaa oppilaan keskeyttämiseen.”

E.U: *"Pitää aika usein paikkansa. Ei aina. Harjoittelevat aina vaan vähemmän, kun ei jaksa ottaa selvää nuotista ja se johtaa aika usein lopettamiseen."*

J.U: *"Mä en kyllä vetäis siihen yhtäläisyyttä. Kyllä se keskeyttäminen johtuu muista asioista. Kyllä se hankaloittaa asioita, mut jos tykkää musiikista, silloin pitää opettajan tarttua asiaan. Ei se ole syy."*

I.Z: *"Ehkä. Mulla on ollut tosi vähän oppilaita, keillä on vaikeuksia lukea nuotteja. Nykyään niitäkin on enemmän. Vaikea uskoa, että kaikilla olisi mikään lukihäiriö. Se on mun mielestä toisaalta laiskuus, koska jos sä tiedät, että luet huonosti, niin sun pitää tehdä sille jotain. Toisaalta voi olla se lapsuus, ettei ole tehty siellä tarpeeksi töitä. Voi olla, että keskeyttävät alkuvaiheessa tämän takia, harvemmin enää ammattiopinnoissa."*

3.4.4.c Improvisointi ja korvakuulolta soitto

Nykyään pitäisi olla enemmän improvisointia ja korvakuulolta soittoa, kuin nuoteista kappaleiden opiskelua.

M.H: *"Luulen, että sitä nykyisin onkin enemmän. Uusissa pianokouluissa sitä näyttää olevan esillä tuostakin."*

O.R: *"Kuulostaa trendiltä. Takana saattaa olla falskaaminen. Ei ole ominta alaani. Enemmän soitatan asioita omin päin ja yllytän ottamaan kopioita toisten nuoteista ja netistä. Ja kyllä ne aina käydään läpi, vaikka se ei musiikkina olisi niin mielenkiintoista. Improvisointia opetan fuskaamalla. Raksitaan nuotista pois jotain, lisätään jotain muuta ja laitetaan, että sovittanut se ja se."*

L.T: *"Kaikkea tasapainossa. Varsinkin perusasteen opinnoissa pitää saada hyvä perusta tulevaisuudelle. Yhteen asiaan keskittyminen vie aikaa näiltä perusasioilta (asteikot, inventiot, erityylyiset kappaleet, yms.). Improvisaatio, vaps (=vapaa säestys) ja korvakuulolta soitto on sitten sitä pientä kermakakkua."*

E.U: *"Voi olla... suunta on mennyt sinnepäin. Siinäkin pitää olla taitoa, että osaa tehdä sen oikein. Esim Suzuki-metodissa korva tulee todella hyvin käyttöön, mutta tää prima vista puoli jää varjoon. Pitäisi olla taitoa, että osaa tukea joka puolta. Nää on näitä juupas-eipäs-juttuja. Usein kompromissit ei toimi niin hyvin kuin totaalinen juttu." Untamala*

mainitsee vielä, että improvisoinnissa täytyy osata käsitellä instrumenttia, minkä oppii soittamalla ja opiskelemalla musiikkia erilaisten kappaleiden kautta.

J.U: *"Miksi enemmän? Miksei yhtä lailla. Monipuolisesti vaan unohtamatta mitään osaluuetta."*

I.Z: *"Mun mielestä ei. Improvisointi on kyllä kiva asia ja sitä pitäisi osata. Mutta korva-kuulolta soittaminen... Mieluummin nuoteista lukua enemmän lapsesta asti. Vaikka se ehkä karsisi harrastelijoiden määrää. Lapsille on siitä hyötyä. On tieteellisesti tutkittu, että aivot kehittyvät ihan toisella lailla, kun lukee nuotteja ja harrastaa musiikkia. Improvisointia voisi olla siinä mielessä, ettei pelkää lisätä nuotteihin omia juttuja, esim. barokkimusiikissa koruja ja pieniä kadensseja yms."*

3.4.4.d Nuotit rajoittavat musiikin tekemistä.

Tästä kysymyksestä kaikki haastateltavat olivat yksimielisiä: Nuotit luovat viitekehysten siitä, mitä kappale on ja siihen itse kukin lisää värejä ja ulottuvuuksia oman tulkintansa mukaisesti. Ja toisaalta nuotista saa uskomattoman paljon tietoa, jos sitä vain osaa katsoa. Jos nuotti ei puhu eikä sano mitään, se rajoittaa ilmaisua.

3.4.4.e Vapaa sana

Haastattelun lopuksi annoin opettajille vielä tilaisuuden vapaaseen sanaan, jos jotakin jäi mainitsematta tai tuli haastattelun aikana mieleen.

M.H: n mielestä olisi toivottavaa, että *"mahdollisimman hyvin osattaisi lukea nuotteja, ei pelkästään sävelkorkeuksia. Ja saada sitä kautta sävellyksen mahdollisimman nopeasti sormiin, niin että jäisi aikaa nautiskella... muokata sitä, kokeilla erilaisia tempoja. Ei tarvitsisi etsiä niitä sormien paikkoja."* Hänen mukaansa olisi hyvä pitää nuottikirjoitus-harjoituksia sekä lapsille, että pidemmällekin edistyneille (nimetä nuotteja valmiista kappaleesta ja kirjoittaa nimien perusteella nuotteja viivastolle).

Toivasesta tuntuu siltä, että ne oppilaat, jotka lukevat nuottia hyvin, lukevat myös paljon kirjoja. Hänellä on sellaisia oppilaita, jotka soittotuntia odottaessaan lukevat kirjoja *"ja ne on ehkä parempia nuotinlukijoita"*. Toivasen mielestä itse kunkin pitäisi yleensäkin pohtia, että miten voisi olla tehokkaampi nuotinluvun opettamisessa. *"Vaikkapa kamarimusiikissakin voi kiinnittää huomiota jollain toisella soittimella esiintyvään rytmiin tai melodiseen kuvioon, ja huomata, että mullahan tulee toi sama jossain eri pai-*

kassa.” Hän huomauttaa myös, että yhteismusisointi kehittää lapsen soiton oppimista, sillä se kehittää kuuntelemista ja nopeuttaa samalla nuotinluvunkin oppimista. *”Ei saisi olla liian teoreettinen, mutta teoriatunnilla opittuja asioita voi hyvin ottaa esille soitto-tunnilla ja luoda yhteyksiä niiden välille.*” Hän koettaa opettaa lapsille, että viivastolla on ne tietyt majakat (esim. kaikki c:t), jotka varmasti tietää ja niistä voi muutaman nuotin laskea, jos muuten ei tunnista niitä. Arvaaminenkin on hänen mukaansa ihan sallittua, koska sieltä voi tulla myös se oivallus, että *”tuon mä arvasin silloin, että nyt mä tunnistan sen aina”.*

E.U mainitsee vielä, että paljon soittaminen on tärkeää nuotinluvun kannalta. On hänen mukaansa hyvä, jos oppilas *”palaa halusta päästä soittamaan uutta kappaletta, samalla tavalla kuin olisi uusi kirja, josta tietää, että se on ihan hirveen hyvä ja odottaa innolla, milloin pääsee lukemaan sitä”.* Pienten kanssa hän yrittää muistaa, että kappaleita täytyy käydä läpi paljon, aina mennään sujuvasti eteenpäin helpohkoja kappaleita. Väliin hän ottaa haastavampia kappaleita, jotka harjoitetaan perusteellisesti. Asteikkojen soittaminen on hänestä myös tärkeää, koska tällöin sävellajit tulevat tutuksi. Hän perustelee tätä sillä, että kun ei tarvitse soittaessa käyttää aivokapasiteettia varmistamaan jatkuvasti etumerkintöjä vaan ne tulevat sävellajin mukana automaattisesti, pystyy keskittymään muihin asioihin (rytmi, melodia, fraseeraus).

J.U:” *Prima vistasta kun puhutaan, niin mun mielestä siihen kuuluu aina se, että soite-taan noin niinkuin quasi. Siihen kuuluu se, että mennään musiikissa eteenpäin. Prima vista ei ole oikein soittamista. Älä keskeytä, vaikka tulisi virheitä. Pitää antaa soittaa kokonaan, koska sitten lapsi vasta ymmärtää, mistä siinä kappaleessa on kysymys. Pitää ymmärtää se, että jos lapsi oppii luomaan jotain, niin se pystyy luomaan sen myös nuottia lukiessaan ja silloin ei saa tottavie pelätä virheitä.”*

I.Z: *”Jos lasten koulutusta ajatellaan, voisi kehittää niin, että kun lapsi oppii lukemaan nuotteja, osataan kiinnittää huomiota siihen, että tulisi yhteys siihen, miltä sointuhahmo tuntuu kädessä. Esim. kolmisointu. Joskus aikuisillakin huomaa ihan peruskolmisoinnun kohdalla, että käsi lähtee hakemaan jotain ihme asentoa.”*

4 YHTEENVETO

Haastatteluissa kävi ilmi, että tapoja opettaa nuotinlukua on yhtä monia kuin opettajia-kin. Myös käytettyjen pianokoulujen suhteen opettajien mielipiteet erosivat toisistaan, esimerkiksi *Pianon avain*³⁴ oli toisille mukavin siinä missä toiset sitä vieroksuivat. Monet painottivat sitä, ettei pianokoululla sinällään ole väliä, kunhan kappaleet ovat mielekkäitä ja musiikillisia. Yhtä ainutta oikeaa tapaa opettaa nuotteja ei ole, mutta opettajan olisi hyvä huomioida oppilaan persoona myös nuottien opettamisessa. Lapsilla on eri tapoja sisäistää asioita, eikä yksi tapa toimi kaikille.

Nuotinlukua aloittelevalla kannattaa opettaa tietyt ”majakat”, esimerkiksi kaikki c:t, jotka oppilas varmasti tunnistaa nuottikuvasta. Pikkuhiljaa oppilas alkaa tunnistaa automaattisesti nuotteja majakoiden ympärillä ja tuttujen nuottien alue laajenee, kunnes koko nuottikuva on hallussa. Lapsille pitäisi opettaa myös heti pienestä pitäen, miltä kuvio tai sointuhahmo tuntuu kädessä. On vaikeampi löytää oikeat äänet, jos sormet eivät ole lähellä oikeita koskettimia. Taloudellinen ja tehokas työtapo liittyy käsituntumaan: kun käsi automaattisesti toteuttaa nuotissa nähdyt asiat, niin katseen ei tarvitse seilata nuotista käteen ja takaisin. Jos katse pysyy koko ajan nuotissa, soitosta tulee sujuvampaa, kun aikaa ei tuhlaannu nuottikuvan ja koskettimiston välillä seilaamiseen, eikä tarvitse aina etsiä nuotista, missä oltiin menossa.

Pidemmälle edistyneiden oppilaiden kanssa soitetaan usein pitkään, jopa kuukausia, samoja, isoja teoksia, jolloin prima vistaan ei tule juurikaan harjoitusta. Siksi heitä pitäisi rohkaista soittamaan vapaa-ajalla helpompia kappaleita, jotta prima vista -taito pysyisi yllä. Yksi ratkaisevimmista tekijöistä nuottien oppimisessa näyttäisikin olevan se, että varsinkin pianonsoittoa aloittelevan lapsen pitää saada koko ajan uusia kappaleita soitettavaksi. Tällöin oppilas tottuu nuottikuvan lukemiseen ja silmä harjaantuu tunnistamaan sekä uusia nuotteja, että lukemaan sujuvasti aiemmin opittuja.

Oppilaan motivaation säilymistä kannattaa ehdottomasti tukea, sillä mitä innostuneempi lapsi on soittamisesta, sitä nopeammin hän edistyy ja oppii myös nuotinlukua. Ja

---

³⁴ Louhos ym. 1995a

mitä nopeammin oppilas omaksuu nuotit, sitä nopeammin hän pystyy ottamaan mukaan musiikillisia asioita, mikä taas ruokkii innostusta. Myös vanhempien tuki edistää motivaation säilymistä; on turhauttavaa, jos soittoläksyt tuntuvat kotona vaikeilta eikä saa apua keneltäkään. Mikäli nuotteja opetellaan vain kerran viikossa soittotunnilla, ehtivät asiat unohtua, jos niitä ei välillä harjoitella kotona. Opettajan pitäisi kertoa vanhemmille, miten he voivat kotona auttaa lasta nuottien opiskelussa. Auttavathan vanhemmat yleensä lasta koululäksyissä ja kuulustelevat kielten sanoja. Miksei samoin voisi toimia myös soittoharrastuksessa?

Vaikka prima vista -soittotehtävässä pyritään toteuttamaan nuottitekstiä, siihen kuuluvat myös virheet, toisin sanoen pyritään tekemään musiikkia eikä jäädä tuijottamaan vääriä ääniä. Opettajan tehtävänä on rohkaista oppilasta jatkamaan soittamista virheistä huolimatta, koska prima vista -soitossa riittää *quasi*³⁵. Seuraavilla soittokerroilla asiat tarkentuvat. Soittotunneilla kannattaa tehdä prima vista -harjoituksia silloin tällöin, jotta oppilas tietää, mihin asioihin keskittyä prima vista -soittotilanteessa. Sekä nuotinlukua että prima vistaa kannattaa harjoitella, sillä niissä voi kehittyä myös vanhemmalla iällä. Toisaalta taidot voivat unohtua, jos niitä ei harjoittele säännöllisesti.

Mielenkiintoinen tutkimusaihe olisi tulevaisuudessa paneutua haastatteluissa esiin nousseen lukutaidon yhteydestä nuotinlukutaitoon. Onko nuottien oppimiseen vaikutusta sillä, osaako lapsi lukea kirjoitettua tekstiä soitonopiskelun aloittaessaan? Jos lapsi oppi helposti lukemaan, oppiiko hän myös nuotit helposti? Onko nuottien oppiminen vaikeaa, jos lukemaan oppimisessa on vaikeuksia? Helpottaako nuottikirjoituksen osaaminen lukutaidon oppimista?

---

³⁵ quasi (ital.) =melkein, kuin

LÄHTEET

Julkaisut

- Aaron, M. 1947. *Pianokoulu I*. Suomeksi toim. Matti Rautio. Helsinki: Fazerin Musiikki-kauppa.
- Ahonen, R-T. & Rouhe, T. 2002. *Lukutunti pienelle pianistille*. Helsinki: F-kustannus.
- Aivoliitto: Kielellinen erityisvaikeus (SLI) [verkkojulkaisu]. [viitattu 1.2.2014]. Saatavissa [http://www.aivoliitto.fi/kielellinen_erityisvaikeus_\(sli\)/kielellinen_erityisvaikeus](http://www.aivoliitto.fi/kielellinen_erityisvaikeus_(sli)/kielellinen_erityisvaikeus)
- Angervo, Rebekka s.a. *Pianopolku. Harjoitteluohjeita* [verkkojulkaisu]. Espoon musiikkiopisto [viitattu 15.10.2013]. Saatavissa <http://www.pianopolku.net/harjoitteluohjeita.html>
- Bach, J.S. 2001. Preludi nro 15 G teoksessa *Das Wohltemperierte Klavier I*. Uudistettu painos. Wien: Wiener Urtext Edition, Schott/Universal Edition, s. 70
- Burman, E-M. 1992. *A Dozen A Day*. Lontoo: Chappel.
- Holopainen, T., Hynninen, H., Laamanen, T. & Vapaavuori, P. 1996. *Pieni Pianisti*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Jääskeläinen, K. & Kantala, J. 2004. *Vivo piano*. Helsinki: Otava
- Kisel, E & Nikolajev, A. 1987. *Venäläinen pianokoulu*. Suomentanut Meri Louhos. Helsinki: Hellas
- Lehtelä, R., Saari, A. & Sarmanto, E. 1985. *Suomalainen pianokoulu alkusoitto*. Helsinki: WSOY.
- Lehtelä, R., Saari, A. & Sarmanto-Neuvonen, E. 1987. *Suomalainen pianokoulu 1*. Helsinki: WSOY.
- Louhos, M., Juris, C. & Liu-Tawaststjerna, H-Y. 2000. *Pianon avain alkeisohjelmisto*. Warner/Chappell Music Finland.
- Louhos, M., Juris, C. & Liu-Tawaststjerna, H-Y. 1995a. *Pianon avain 1*. Helsinki: Warner/Chappell Music Finland.
- Louhos, M., Juris, C. & Liu-Tawaststjerna, H-Y. 1995b. *Pianon avain ohjelmisto 1*. Helsinki: Warner/Chappell Music Finland.
- Louhos, M. & Nummi-Kuisma, K. 2002. *Pianoetydejä*. Warner/Chappell Music Finland.
- Manninen, K. 1991. *Nuoteista soittamisen opetus suomalaisissa alkeispianokouluissa*. Helsinki: Sibelius-Akatemia, Musiikkikasvatus.
- Näslund, E. 1978. Prima vista. Teoksessa: *Otavan iso musiikkitietosanakirja*. Helsinki: Otava, s. 634. Ruotsinkielinen alkuteos Sohmans Musiklexikon 1977
- Thompson, J. 200? a. *Pienet sormet soittamaan, alkeisvihko*. Helsinki: F-kustannus.
- Thompson, J. 200? b. *Thompsonin pianokoulu 1*. Helsinki: Musiikki Fazer.
- Vuori, M. 1991. *Prima vista -soitto visuaalisena ongelmana – Lasten nuotinlukutaidon tarkastelua pianonsoiton alkeistasolla*. Helsinki: Sibelius-Akatemia, Musiikin tutkimuslaitos.

Haastattelut

- Hyvärinen, Markku, Kuopio 21.1.2013
- Rantala, Olli, Kuopio 23.11.2012
- Toivanen, Leena, Kuopio 11.12.2012
- Untamala, Ella, Kuopio 28.11.2012
- Untamala, Jaakko, Kuopio 13.2.2013
- Zahharenkova, Irina, Kuopio 24.1.2013

LIITTEET

- Liite 1: Kysymykset pianonsoiton opettajille
- Liite 2: Kysymykset Irina Zahharenkovalle

Kysymykset pianonsoiton opettajille

Alkeisopetus

Millä metodilla aloitat vasta-alkajan kanssa pianonsoiton opiskelun?

Miten aloitat nuottien opettamisen?

Pianokoulut

Mitä pianokoulua käytät? Miksi?

Miten kehittäisit nykyisiä pianokouluja?

Nuotinluku

Minkä tekijöiden olet huomannut vaikuttavan oppilaan nuotinlukutaitoon?

Onko nopeasti nuotteja lukevilla oppilailla joitain erityispiirteitä? (yhteys kirjainten lukutaitoon? motivaatio? keskittymiskyky? luonne? ...?)

Onko hitaasti nuotit omaksuvilla oppilailla joitain erityispiirteitä?

Oppiiko hyvä korvakuulolta soittaja nuotit keskimääräistä hitaammin vai nopeammin?

Voiko vasta-alkajasta etukäteen tunnistaa, tuleeko hänestä hyvä nuottien lukija vai ei?

Miten kauan keskimäärin menee, että oppilaan voi sanoa lukevan nuotteja sujuvasti?

(esim. pystyy nimeämään nuotit sanallisesti juurikaan miettimättä, vaikei niiden soittaminen sujuisikaan vielä yhtä nopeasti)

Miten kauan keskimäärin menee, että oppilas soittaa sujuvasti prima vista? (esim. pystyy suorittamaan perustaso 3 -tutkinnon prima vista -tehtävän hyvin)

Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä? Perustele.

Sujuva nuotinlukutaito motivoi oppilasta harjoittelemaan enemmän.

Ne, joilla on vaikeuksia nuotinluvussa, keskeyttävät useammin pianonsoiton opiskelun.

Nykyään pitäisi olla enemmän improvisointia ja korvakuulolta soittoa, kuin nuoteista kappaleiden opiskelua.

Nuotit rajoittavat musiikin tekemistä.

Kysymykset Irina Zahharenkovalle

Kuinka opit/Kuinka sinua opetettiin lukemaan nuotteja?

Luitko lapsena paljon kirjoja? Luetko nykyään?

Minkä tekijöiden uskot vaikuttavan ns. ”helppoon” nuotinluvun oppimiseen? Onko niitä?

Miten hahmotat nuottitekstiä?

Mitä teet, kun saat uuden kappaleen eteesi? Miten lähdet työstämään sitä?

Miten pidät yllä prima vista -taitoasi?

Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä? Perustele.

Sujuva nuotinlukutaito motivoi oppilasta harjoittelemaan enemmän.

Ne, joilla on vaikeuksia nuotinluvussa, keskeyttävät useammin pianonsoiton opiskelun.

Nykyään pitäisi olla enemmän improvisointia ja korvakuulolta soittoa, kuin nuoteista kappaleiden opiskelua.

Nuotit rajoittavat musiikin tekemistä.

---

www.savonia.fi

